

ВІДГУК

на дисертацію Чжен Лінь «**Формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано**»,

подану на здобуття

наукового ступеня доктора філософії

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими планами, програмами, темами.

Актуальність обраної теми визначається значенням мистецько-педагогічної освіти у формуванні гармонійної, творчої та культурно свідомої особистості в умовах глобалізації й технологічних трансформацій освітнього простору. У сучасному суспільстві, яке прагне поєднати економічний поступ із гуманітарним розвитком, музична освіта розглядається як стратегічний ресурс формування духовно-культурних цінностей, національної ідентичності та моральної зрілості молоді. Освітня сфера дедалі більше орієнтується на створення умов для гармонійного поєднання інтелектуального, ціннісного й творчого розвитку дитини, що відповідає актуальним суспільним запитам.

Розв'язання означених завдань можливе за умови інноваційного переосмислення змістових компонентів освіти та вдосконалення методичного інструментарію, орієнтованого на формування ключових умінь і навичок особистості, зокрема в системі мистецької освіти. Саме якісне й мобільне застосування сформованого комплексу навичок засвідчує готовність людини до ефективних, свідомо організованих дій у процесі самовизначення та подальшої самореалізації. Таким чином, результативність навчання безпосередньо пов'язується не лише з обсягом засвоєних знань, а й зі здатністю творчо й адекватно використовувати їх у практичній діяльності.

Вагому роль у реалізації освітніх і виховних пріоритетів сучасності

відіграє система позашкільної освіти, що володіє значним потенціалом у сфері духовного розвитку кожної дитини та сприяє змістовому збагаченню й поглибленню загальної середньої освіти. Одним із найскладніших напрямів мистецької підготовки є навчання гри на фортепіано, яке потребує від педагога не лише високого рівня професійної майстерності, а й ґрунтовного розуміння психолого-фізіологічних та індивідуальних особливостей учнів. Початковий етап опанування фортепіанного мистецтва має фундаментальне значення, оскільки саме в цей період закладаються базові технічні та інтерпретаційні вміння, формується музичне мислення, а також утверджується мотиваційна основа подальшого навчання. Актуальність обраної проблематики підсилюється необхідністю переосмислення традиційних методик викладання з урахуванням сучасних педагогічних підходів, зростанням ролі цифрових технологій та динамічними змінами в освітніх запитах суспільства.

Саме тому проблема формування виконавсько-інтерпретаційних навичок піаністів-початківців набуває особливого значення, адже процес фортепіанного навчання виступає не лише як засіб опанування інструментальної техніки, а як цілісний художньо-освітній простір, у межах якого відбувається розвиток музично-творчих здібностей, формування інтерпретаційного мислення та здатності до творчої самореалізації.

Представлене дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри музичного мистецтва ННІ культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка і становить складову комплексного дослідження з тем «Теорія та методика підготовки фахівців у контексті інноваційного розвитку мистецької освіти» (Державний реєстраційний номер 0122U000265 від 01.2022 р. до 12.2024р.) та «Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти: інтеграція традицій та інновацій» (Державний реєстраційний номер 0125U000384 від 01.2025 р. до 12.2028 р.).

Отже, маємо підстави стверджувати, що актуальність, своєчасність і доцільність дисертаційного пошуку Чжен Лінь беззаперечні. Поставлена проблема відповідає сучасним викликам навчання музичного мистецтва в

зкладах позашкільної освіти, розкриває зміст і механізми формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів засобами гри на фортепіано.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій.

Дисертація Чжен Лінь «Формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано» відзначається високим рівнем теоретико-методологічного обґрунтування, послідовністю логічного викладу та завершеністю наукових висновків.

Основні положення праці пов'язані з комплексним розкриттям теоретичних і методичних засад досліджуваного феномена, зокрема:

- із авторським тлумаченням виконавсько-інтерпретаційних навичок як відпрацьованих внаслідок багаторазового повторення автоматизованих дій, або їх системи, рівень сформованості яких забезпечує ефективне застосування теоретичних знань у практиці фортепіанного виконавства;
- з розробкою структурних компонентів досліджуваного феномену (мотиваційно-потребовий, когнітивно-операційний, продуктивно-діяльнісний), окресленням їх функціонального призначення та взаємозв'язку у цілісному процесі фортепіанного навчання;
- з визначенням методологічних підходів, принципів і педагогічних умов, що передбачає розвиток позитивної мотивації до музичного мистецтва, поглиблення музично-теоретичних знань, формування аналітичного мислення та удосконалення виконавських навичок у процесі інтерпретації фортепіанних творів;
- з обґрунтуванням змісту, форм і методів формування виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів-піаністів у процесі гри на фортепіано;
- з теоретичним обґрунтуванням та експериментальною перевіркою поетапної методики формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів, що реалізується в межах експонувально-заохочувального, аналітично-розвивального та результативно-творчого етапів.

Усі наукові положення базуються на широкій джерельній базі, що включає праці як українських, так і зарубіжних вчених у філософській, педагогічній, психологічній, мистецькій, музичній сферах.

Висновки логічно випливають із завдань дослідження, підкріплені узагальненням фактичного матеріалу, результатами комплексного аналізу й демонструють глибоке розуміння сутності формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів засобами гри на фортепіано.

Рекомендації авторки мають практичну значущість і можуть бути використані у процесі вдосконалення освітньо-професійних програм, розроблення навчальних курсів, упровадження авторської методики у процес фортепіанного навчання підростаючого покоління в дитячих музичних школах та школах мистецтв. Крім того, визначені специфічні особливості навчання гри на фортепіано з метою комплексного формування виконавсько-інтерпретаційних навичок піаністів-початківців дозволяють розширити вікові межі дослідження, адаптувати авторську методику до інших інструментальних спеціалізацій та вивчити специфіку формування виконавсько-інтерпретаційних навичок у контексті інтегрованого мистецького навчання.

Отже, дисертаційне дослідження Чжен Лінь відзначається новизною, оригінальністю та практичною значущістю. Його результати мають наукову цінність як для методики підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, так і для музичного навчання в закладах позашкільної освіти, в тому числі можуть бути використані в удосконаленні освітніх програм, створенні курсів і методичних рекомендацій.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Наукова новизна дисертації Чжен Лінь представлена чітко, змістовно та комплексно, виявляється як на рівні постановки проблеми, так і у способах її теоретичного осмислення та практичного вирішення.

Авторкою *вперше* здійснено цілісне узагальнення теоретичних і практичних засад формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано.

Основні результати, що становлять наукову **новизну**, полягають у такому:

- визначено сутність, зміст, структуру, функції виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано як відпрацьованої на основі багаторазового повторення, автоматизованої системи дій, рівень засвоєння яких дозволяє учневі ефективно з мінімальними зусиллями застосовувати теоретичні знання для виконання завдань в процесі фортепіанної практики; а також виокремлено критерії, показники та рівні їх сформованості;

- розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методику формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано у перебігу експонувально-заохочувального, аналітично-розвивального, результативно-творчого етапів, основою якої виступає відповідне теоретико-методологічне підґрунтя.

Уточнено поняття «формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано» як цілеспрямованого процесу здійснення якісної автоматизованої продуктивної діяльності зі сприймання, аналізу, усвідомлення фортепіанних творів, результатом якого є не лише інтенсивне застосування вже відомих учням відповідних знань у ході репродуктивної діяльності, але й активне опанування суб'єктивно нового комплексу мистецьких знань та відпрацьованих («відшліфованих») дій задля досягнення ефективного результату.

Удосконалено зміст фортепіанного навчання молодших школярів у дитячих музичних школах.

Подальшого розвитку набули ідеї щодо сутності та змісту навчання музичного мистецтва з метою розвитку художньо-інтерпретаційних навичок підростаючого покоління, а також методичні основи його фортепіанного навчання.

Практичне значення отриманих у дослідженні результатів.

Не викликає сумніву й практичне значення результатів, отриманих у процесі дисертаційного дослідження, які підтверджують можливість ефективного використання узагальненого теоретичного та емпіричного матеріалу для вдосконалення змісту, форм і технологій фортепіанного навчання школярів з огляду на формування їх виконавсько-інтерпретаційних навичок. Представлена система науково обґрунтованих підходів створює підґрунтя для використання теоретичних положень та методичних винайдень під час підготовки здобувачів освіти педагогічних університетів до мистецької роботи зі школярами; в ході оновлення змісту уроків мистецтва та позаурочної роботи, в тому числі, занять з фортепіано в дитячих музичних школах; а також; в оновленні робочих програм, підготовці навчальних і методичних посібників. Узагальнення дисертаційного дослідження можуть слугувати підґрунтям для оновлення змісту навчальних дисциплін «Методика музичного навчання», «Методика загальної музичної освіти».

Повнота викладення основного змісту дисертації у наукових

публікаціях здобувача.

Дисертація Чжен Лінь має логічну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку наукових праць авторки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (236 найменувань, з них 29 іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 250 сторінок, з них 194 сторінки основного тексту. Робота містить ілюстративний матеріал – 13 таблиць та 3 рисунки.

У вступі ґрунтовно обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, подано логічно структурований комплекс загальнонаукових і конкретно-наукових методів, застосованих під час розв'язання поставлених завдань.

У першому розділі «Теоретичні основи проблеми формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів» розкрито теоретико-методологічні засади обраної проблеми, проаналізовано ключові поняття, підходи та концепції у мистецько-педагогічній науці, систематизовано погляди дослідників на процес музичного, в тому числі, фортепіанного навчання в системі позашкільної освіти, визначено сутність та структурно-функціональні особливості досліджуваного феномену.

Дисертанткою встановлено, що феномен виконавсько-інтерпретаційних навичок має міждисциплінарний характер і розглядається в площині теорії інтерпретації, музичної педагогіки, психології виконавства, культурології та теорії піанізму. Авторкою влучно уточнено зміст поняття «виконавсько-інтерпретаційні навички молодших школярів», яке в межах дослідження розглядається як інтегративне особистісно-діяльнісне утворення, що поєднує техніко-виконавські, аналітико-інтерпретаційні, емоційно-образні та художньо-комунікативні характеристики музичної діяльності учня в процесі гри на фортепіано (стр. 95, дис.).

Визначено, що специфіка фортепіанного навчання в дитячих музичних школах полягає у поєднанні технічної підготовки з формуванням естетичної свідомості, художніх смаків, ціннісних орієнтацій і духовного потенціалу особистості. Науково цінною є позиція Чжен Лінь стосовно особливостей процесу фортепіанного навчання, який виступає не лише як засіб опанування

інструментальної техніки, але й як цілісний художньо-освітній простір, у межах котрого відбувається розвиток музично-творчих здібностей, формування інтерпретаційного мислення та здатності до творчої самореалізації (підрозділ 1.2).

Обґрунтування авторкою структурно-функціональних особливостей формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано забезпечується їх інтегративним характером і охоплює взаємопов'язані компоненти (мотиваційно-потребовий, когнітивно-операційний, продуктивно-діяльнісний) та функції (мотиваційно-заохочувальна; гносеологічно - почуттєва; творчо – комунікативна).

Отже, здійснений у першому розділі роботи Чжен Лінь теоретичний аналіз дозволив систематизувати наукові підходи до розуміння феномена виконавсько-інтерпретаційних навичок, уточнити їх сутність і зміст, визначити структурні компоненти та функціональне забезпечення процесу їх формування в умовах фортепіанного навчання молодших школярів дитячих музичних шкіл. Отримані результати стали концептуальною основою для розроблення поетапної методики формування виконавсько-інтерпретаційних навичок, визначення критеріїв, показників і рівнів їх сформованості, а також організації експериментальної перевірки її ефективності, що висвітлюється в наступних розділах дисертаційного дослідження.

Водночас варто підкреслити, що розроблена авторкою дисертації методика здійснювалась відповідно до моделі цієї методики, що представлена у другому розділі «Методичні особливості формування виконавсько-інтерпретаційних навичок у процесі фортепіанного навчання» та унаочнено на рисунку 2.1, і від основної мети до отриманого результату представляє системно узгоджений педагогічний процес. Чжен Лінь обґрунтовує освітню траєкторію навчання гри на фортепіано у дитячих музичних школах, спрямовану на практичне оволодіння виконавсько-інтерпретаційними навичками.

Аргументовано доцільність використання взаємопов'язаних методологічних підходів як стратегічних орієнтирів проектування методики формування виконавсько-інтерпретаційних навичок. Дисертанткою з'ясовано,

що методологічний підхід виступає системостворювальною категорією, яка визначає логіку організації навчального процесу, його цілі, зміст, форми, методи та характер взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. На основі системно-структурного аналізу встановлено, що ефективність формування досліджуваного феномена забезпечується синтезом художньо-інтеграційного, особистісного, рефлексивно-оцінювального, творчо-самостійного та компетентнісного підходів.

Розгортання наукового пошуку здобувачки відбувається, зокрема, навколо проблеми визначення комплексу принципів формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів, що ґрунтуються на загальнодидактичних положеннях та специфічних принципових позиціях мистецької освіти. Зокрема, принцип сприяння художньо-творчому розвитку учня передбачає розширення меж мистецького сприймання, формування виконавських умінь і навичок, розвиток здатності до співпереживання, перенесення художніх оцінок і суджень на інші види мистецтва, а також становлення спеціальних музичних здібностей. Обґрунтовано, що формування узагальнених художніх уявлень виступає необхідною передумовою засвоєння кращих зразків української та світової культури в контексті реалізації принципу акцентування національно-специфічних ознак музичного образу. Принцип жанрово-стильової цілісності усвідомлення фортепіанного мистецтва забезпечує усвідомлення стильових і жанрових характеристик твору, формування вмінь його виконавського аналізу; оволодіння методикою роботи над конкретним музичним матеріалом; розширення загального музичного світогляду учнів.

Методично доцільним є визначення та запровадження дослідницею педагогічних умов як сукупності спеціально організованих обставин, спрямованих на створення сприятливого освітнього середовища для становлення виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів. Доведено, що зазначений комплекс реалізується в єдності та передбачає: створення позитивної гедоністично спрямованої атмосфери на заняттях з фортепіано в процесі художньої комунікації між учасниками навчання; реалізацію індивідуалізації фортепіанного навчання з урахуванням гармонійної єдності між раціональними

та емоційними способами сприйняття та усвідомлення фортепіанних творів; збагачення музичного тезаурусу піаністів-початківців з метою активізації музично-практичної діяльності, в тому числі, під час сценічних виступів.

Визначений та схарактеризований Чжен Лінь комплекс методів формування виконавсько-інтерпретаційних навичок (методи мотивації мистецького навчання, ескізного опрацювання музичних творів, читання з листка з елементами наскрізного аналізу, демонстрації фортепіанних зразків, навчальні дискусії, творчі бесіди, екзистенційно-ігрові та інші) забезпечив ефективність авторської методики. Важливим складником сучасного методичного забезпечення визначено використання інноваційних педагогічних технологій, зокрема цифрових та інтерактивних засобів, що відповідають умовам діджиталізованого освітнього простору та сприяють індивідуалізації фортепіанного навчання, підвищенню мотивації й активізації продуктивної діяльності піаністів-початківців. Розроблені в другому розділі положення становлять теоретико-методичний фундамент авторської поетапної методики, визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості досліджуваного феномена, а також слугують підґрунтям для експериментальної перевірки її ефективності, що висвітлюється в наступному розділі дисертації.

Реалізація науково-дослідницького потенціалу авторки віднайшла своє втілення, зокрема, у третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна перевірка методики формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано». Заплановані та здійснені дисертанткою діагностичні заходи дали можливість встановити й констатувати рівні сформованості виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів-піаністів (високий, середній, низький) за визначеними критеріями та показниками. До критеріїв віднесено: міру зацікавленості музичним мистецтвом, зокрема фортепіанною діяльністю; ступінь здатності до аналітичного опрацювання та оцінювання явищ фортепіанного мистецтва; міра здатності до результативно-виконавської діяльності. Розроблений критеріально-рівневий апарат забезпечив можливість здійснення комплексної якісно-кількісної діагностики сформованості досліджуваного феномену, що доводиться відмінністю в

показниках діагностувальних зрізів експериментальних і контрольних груп на прикінцевому етапі педагогічного дослідження.

Науково-методичну цінність представляє розроблена та впроваджена авторкою поетапна методика формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано в єдності експонуально-заохочувального, аналітично-розвивального, результативно-творчого етапів. Наукової вартості набувають засоби наочного обґрунтування динаміки формування означеного конструкту та перевірки ефективності розробленої авторкою методики.

Результати формувального експерименту підтвердили позитивні зрушення у сформованості виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів молодшого шкільного віку. Задіяні статистичні засоби якісної та кількісної обробки отриманої інформації дали можливість зробити такі узагальнення: у мотиваційній сфері виявлені позитивні зрушення, динаміка змін в учнів молодшого віку експериментальної групи перевершує динаміку змін у контрольній групі; зафіксовані на завершальній стадії експерименту рівні сформованості виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів експериментальної групи за всіма критеріями є вищими, ніж аналогічні рівні піаністів-початківців контрольної групи.

Відтак, результати виконаного дисертаційного дослідження підтвердили практичну цінність та ефективність розробленої методики формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі гри на фортепіано. У висновках узагальнено результати дослідження, окреслено теоретичні підсумки й практичні рекомендації, що підтверджують досягнення поставленої мети.

Основні положення й результати дослідження знайшли відображення у 6 наукових публікаціях авторки, серед яких 3 одноосібні публікації у провідних фахових виданнях України з педагогіки, 3 роботи апробаційного характеру. Це свідчить про належну апробацію результатів дисертації та їх визнання у науковій спільноті.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях.

Слід зазначити, що авторкою дисертації дотримано принципів академічної доброчесності відповідно до вимог чинного законодавства України та міжнародних етичних стандартів наукової спільноти. У представленій дисертації відсутні випадки плагіату, некоректного запозичення матеріалів без належного посилання на першоджерело, а також не виявлено фактів фальсифікації чи фабрикації результатів. Дисертація характеризується високою культурою наукового письма, коректністю цитування та прозорістю використаних джерел.

Авторка виявила належний рівень академічної відповідальності, здійснивши системний аналіз українських, китайських та зарубіжних джерел, що забезпечує репрезентативність і наукову достовірність отриманих результатів. Авторкою подано науково виважений виклад власного теоретичного та емпіричного доробку, здійснено рефлексійний аналіз отриманих результатів, аргументовано висновки, що підтверджує високий рівень наукової зрілості та академічної культури здобувачки. Усі публікації виконані з дотриманням норм академічного цитування, структурно й змістовно пов'язані з тематикою дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи Чжен Лінь, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У роботі здійснено ґрунтовний науково-теоретичний аналіз проблеми формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано та розглянуто поняттєво-термінологічний апарат дослідження. Втім, бажано було б ширше розкрити сутність взаємопов'язаних понять, зокрема: «формування виконавсько-інтерпретаційних навичок особистості», «виконавсько-інтерпретаційні вміння особистості», «музичні навички».
2. У вступі дисертаційного дослідження авторкою виокремлюються суперечності, які потребують з'ясування в процесі дослідно-експериментальної роботи. Проте, наукова дискусія може бути розгорнута навколо питання – чи остаточно у дисертації вдалося розв'язати ці суперечності під час виконання дослідження.

3. Бажано б було надати більш детальну інформацію щодо можливостей застосування принципу жанрово-стильової цілісності усвідомлення фортепіанного мистецтва.
4. На нашу думку, більш повного унаочнення потребують узагальнені результати дослідження, які отримані під час формувального експерименту.
5. Дисертантці вдалося представити оригінальні методи формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Серед них практично ефективними нам видаються такі, як: детального вивчення фортепіанних творів та їх цілісного усвідомлення; художнього порівняння; мистецько-емоційної драматургії та ін. Особливу увагу привертає метод порівняння, знаходження подібності та відмінності, а також інтонаційно-тематичного опрацювання музичних образів. Натомість, на нашу думку, більш рельєфної деталізації потребують особливості застосування методу художнього пізнання «від загального до конкретного» задля досягнення завдань формування виконавсько-інтерпретаційних навичок учнів-піаністів.

Проте наведені зауваження та побажання не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, а є суттєвим поштовхом для подальших наукових розвідок дисертантки.

Висновок.

Враховуючи актуальність обраної проблеми, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, вважаємо, що дисертація Чжен Лінь на тему «Формування виконавсько-інтерпретаційних навичок молодших школярів дитячих музичних шкіл у процесі гри на фортепіано» є самостійним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для мистецької педагогіки та практики.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її авторка Чжен Лінь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Віктор ЛАБУНЕЦЬ

